

MEHNAT BOZORIDA YOSHLARNING ISH BILAN BANDLIGINI TA'MINLASH.

Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi
xuvaydullayevairoda@mail.ru

Annotatsiya

Aholini ish bilan ta'minlash inson ijtimoiy rivojlanishining eng muhim jihatlaridan biri bo'lib, u mehnat masalalari bilan bog'liq muammolarni hamda mehnatga bo'lgan taklif va talablarni qondirish yo'llarini ochib beradi. Shuning uchun bugungi kunda yoshlarni bandligini ta'minlash maqsadida mamlakatimiz yangi loyihalarni amalga oshirmoqda.

Kalit so'zlar: yoshlar bandligi, milliy iqtisodiyot, mehnat bozori, ishsizlik, yangi ish o'rinlari.

Iqtisodiy taraqqiyot va inson salohiyatini rivojlantirishda aholini ish bilan bandligi muhim omil hisoblanadi. Aholini ish bilan bandligini ta'minlash uning takror ishlab chiqarilishi uchun zarur shartdir. Chunki kishilarning turmush darajasi, iqtisodiyot sohalari va tarmoqlari uchun kadrlar tanlash, tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish, ishga joylashtirish, ishsizlarni moddiy va psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash uchun qilinadigan sarflar aholini ish bilan ta'minlanishiga bog'liqdir. Shuning uchun aholini ish bilan bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy va tashkiliy jihatlarini tadqiq etish bugungi kundagi ijtimoiy-iqtisodiy muammo sifatida alohida ahamiyatga egadir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.01.2022 yildagi PQ-92-sonli qarorida "Yoshlar bilan ishlashning yangicha boshqaruv mexanizmlarini joriy etish, ular bilan ishlashning vertikal tizimini yaratish, yoshlar muammolarini bevosita mahallalarda hal etish, ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarining samaradorligini yanada oshirish maqsadida:⁶⁸

3. mahallalarda yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, milliy xalq o'yinlari va sport turlarini yoshlar orasida ommalashtirish, besh muhim tashabbus loyihalari, yoshlar festivallari va boshqa madaniy-ma'rifiy tadbirlarni amalga oshirish;

4. yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, iqtidori, iste'dodi va tashabbuslarini rag'batlantirish hamda hayotda o'z o'rnini topishlariga ko'maklashish, deb PQ belgilandi.

Yoshlarga Prezidentimiz tomonidan berilayotgan yuksak e'tiborni biz "Vazirlar Mahkamasining 07.06.2022 yildagi "2022-2023 yillarda O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish dasturini tasdiqlash to'g'risida"gi 310-son qarori qabul qilindi.⁶⁹ Unda Prezidentning 2021 yil 13 iyuldagi PF-6260-son⁷⁰

⁶⁸ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.01.2022 yildagi PQ-92-sonli qarori.

⁶⁹ Yoshlarga Prezidentimiz tomonidan berilayotgan yuksak e'tiborni biz "Vazirlar Mahkamasining 07.06.2022 yildagi qarori

⁷⁰ https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/2022-2023_yillarda_eshlarga_oid_davlat_siyosatini_amalga_oshirish_dasturi_tasdiqlandi

Farmoniga muvofiq yoshlar tomonidan ko'tarilgan taklif va tashabbuslar, muammo hamda masalalar yechimi yuzasidan har yili "Yoshlar kuni" arafasida hukumatning dasturi, shuningdek, Qoraqalpog'iston Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar, tuman va shahar hokimliklarining alohida hududiy dasturlari qabul qilinadi. Mazkur dasturlar yoshlarning bilim va kasb-hunar egallashi, ular uchun munosib ish va turmush sharoitini yaratish, bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlardan iborat bo'ladi" ko'rishimiz mumkin.

Akademik Q.Abdurahmonov tomonidan "...ish bilan bandlikning eng kam deganda to'rt ijtimoiy jihatini hisobga olish lozimligini, ish bilan bandlikning insonning Konstitutsiyada belgilab berilgan eng muhim huquqi – mehnat huquqi bilan mustahkam bog'liqligi, turmush darajasi va munosib hayot kechirish shart-sharoitlarini shakllantirishda ish bilan bandlik hal qiluvchi rol o'ynaydi. Aynan ish bilan bandlik mehnat faolligini oshirish, mehnatga qobiliyatli fuqarolar va ular oilalarining turmush darajasini oshirishning eng muhim kafolati, har kimning va umuman, jamiyat farovonligining negizi bo'lgan yuqori unumli mehnatning yangi omilini shakllantirish, aynan mehnat faoliyati insonni o'zgartiradi, uning kasbiy imkoniyatlarini ochib beradi va ko'paytiradi, shaxsning rivojlanishini rag'batlantiradi"⁷², iqtisodchi olimlardan I.M.Aliev, N.A.Gorelov, L.O.Ilinalar ushbu tushunchaga: "Ish bilan bandlik ijtimoiy-iqtisodiy hodisa sifatida fuqarolarning shaxsiy va ijtimoiy ehtiyojlarini qondirish bilan bog'liq hamda mehnatdan daromad (ish haqi) keltiruvchi ijtimoiy foydali mehnat sifatida namoyon bo'lishi mumkin"⁷¹ deb takidlangan.

Bugungi yoshlar eng bilimli avloddir. Biroq, ular mehnat bozoriga kirish va uni saqlab qolishda qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Ularning ko'pchiligi uchun ishga o'tish muammoli. Yoshlarning ish bilan ta'minlanishi iqtisodiyotning umumiy ahvoli va mamlakatdagi umumiy bandlik holati bilan bog'liq. Shu bilan birga, ularga yoshlarning ta'lim va ko'nikmalari, bu ko'nikmalarning mehnat bozoriga mosligi, yoshlarga ushbu ko'nikmalarni qo'llash va ulardan foydalanish imkoniyatlari ham ta'sir qiladi. Ushbu omillar o'rtasidagi nomuvofiqlik ishsizlik davrlari yoki past malakali va xavfli ish bilan bog'liq bo'lgan uzoq vaqt ish qidirishga olib kelishi mumkin. Bu esa yoshlarning o'zlariga, shuningdek, o'z mamlakatlari iqtisodiyoti va jamiyatlariga katta muammo bo'ladi.

Milliy iqtisodiyotni isloh qilish va barqaror rivojlantirish istiqbollari xususiy sektorlarda asosiy ish o'rinlarini ta'minlovchi sifatida yoshlar uchun yangi va yaxshi ish o'rinlarini topishda muhim rol o'ynaydi. Shu munosabat bilan ko'plab mamlakatlarda alohida kompaniyalar yoki ish beruvchilar uyushmalarining mahalliy va milliy darajadagi tashabbuslari gullab-yashnamoqda. Bu tashabbuslar ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va institutsional kontekstga, yoshlarni ish bilan ta'minlash masalalariga, ma'lum bir mamlakatdagi biznes hamjamiyatining ehtiyojlari va imkoniyatlariga qarab turlicha bo'lishi shart. Biroq, umuman olganda, ular

2.Қ.Абдурахмонов. Меҳнат иқтисодиёти: Назария ва амалиёт / Дарслик. Қайта ишланган ва тўлдирилган 3-нашри. Т.: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси «FAN» нашриёт давлат корхонаси, Т.: 2019. – 257

⁷¹ Экономика труда: учебник /И.М.Алиев,Н.А.Горелов, Л.О.Ильина-М.:Издательство Юрайт, 2012. с.

kompaniyalar va ish beruvchilar yoshlar bandligiga e'tiborni kuchaytirayotganidan dalolat beradi.

Ushbu eng yaxshi amaliyot qo'llanma menejerlar va ish beruvchilar uchun mo'ljallangan. Bu yosh ishchilarni yollash va inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi ish muhitini yaratishda istiqbolli yondashuvni qo'llashning afzalliklarini tushuntiradi. Maktabdan ishga o'tish katta qadamdir. Oldinga fikrlaydigan ish beruvchilar yosh ishchilarning ish kuchiga o'tishlari va ishda ijobiy ishtirok etishlariga yordam berish muhimligini tushunishadi. Bu korxonalar biznes va uning xodimlarining ehtiyojlarini qondiradigan amaliy, qo'llab-quvvatlovchi va moslashtirilgan siyosatlarni amalga oshiradilar. Har bir ish joyi yosh ishchilarni yollashda ilg'or yondashuvdan foydalanishi mumkin.

Amalga oshirilgan tadqiqot natijalari asosida mehnat bozorida ijtimoiy mehnat munosabatlarida yoshlarni ish bilan bandligini ta'minlash bo'yicha quyidagi takliflar shakllantirildi:

6. Xalqaro tajribalar asosida mehnat bozorida ehtiyojlari asosida yosh kadrlarni tayyorlash tarkibini takomillashtirishga xizmat qiladigan ko'nikmalarni aniqlash va baholash tizimini ishlab chiqish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

7. Ta'lim muassasalarida malakali yosh kadrlarni tayyorlash, ilg'or tajriba va zamonaviy texnologiyalar asosida ularning malakasini oshirib boorish lozim.

8. Bilim, malaka va ko'nikmalarning samarali almashinuvini ta'minlaydigan milliy axborot va maslahat xizmatlari tarmog'ini rivojlantirish kerak.

9. Mehnat bozorida ilmiy izlanishlar olib borayotgan, yosh kadrlar tayyorlayotgan barcha turdagi davlat ilmiy-tadqiqot va oliy ta'lim muassasalarining o'zaro hamkorligini ta'minlash zarur.

10. Mehnat bozori ehtiyoji asosida mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish ishlarini samarali tashkil etish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli farmoni. www.lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholi bandligini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan ishlar natijadorligi va samaradorligini oshirishda mahalliy ijro hokimiyati va iqtisodiy kompleksning hududiy organlari rahbarlarining shaxsiy mas'uliyatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-2960-sonli Qarori.2019 yil 6 may.www.lex.uz
3. Abdurahmonov Q.X, Zokirova N.Q. Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi.-T.: "FAN VA TEXNOLOGIYA", 2017, 536 b
4. https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/2022-2023_yillarda_eshlarga_oid_davlat_siesatini_amalga_oshirish_dasturi_tasdiqlandi
5. https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi/2022-2023_yillarda_eshlarga_oid_davlat_siesatini_amalga_oshirish_dasturi_tasdiqlandi